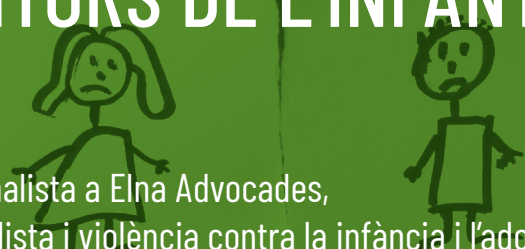




LA GESTIÓ DELS CONFLICTES DES DE L'ESCOLA BRESSOL MUNICIPAL EN ELS CASOS DE SEPARACIONS CONFLICTIVES DELS PROGENITORS DE L'INFANT

Autora: Gemma Nicolás Lazo

Doctora en Dret. Advocada penalista a Elna Advocades,
especialista en violència masclista i violència contra la infància i l'adolescència



Aquest document és una guia bàsica sobre dret de família per ajudar les persones professionals de les escoles bressol municipals en els casos de separacions conflictives de les persones progenitores dels infants. Conté un glossari de conceptes jurídics clau que són útils per interpretar les qüestions problemàtiques que es puguin presentar en el desenvolupament de la feina de les persones educadores, i ofereix una via de solució. La definició dels conceptes és jurídica, però s'utilitza un llenguatge planer per fer-ne intel·ligible la lectura. D'altra banda, se sintetitzen els deures de les professionals de les escoles bressol pel que fa a la comunicació sobre les criatures i el lliurament d'aquestes als seus progenitors, i s'ofereixen algunes recomanacions d'interès.

1. Glossari de conceptes clau

La norma bàsica que regula el dret de família a Catalunya és el Codi civil de Catalunya. Els conceptes que són clau per entendre les situacions problemàtiques que es poden presentar són els següents:

1.1 Potestat parental

La **potestat parental** és el conjunt de drets i obligacions que tenen els progenitors sobre els fills i les filles menors d'edat i que no estan emancipats.

La potestat parental també es pot estendre als fills i filles majors d'edat als quals s'apliquin mesures de suport a persones amb discapacitat.

La potestat parental **és una funció inexcusable** que, en el marc de l'interès general de la família, **s'exerceix personalment en interès dels fills i filles, d'acord amb la seva personalitat i per facilitar-ne el desenvolupament ple.**

Són decisions pròpies de la potestat parental les relatives a la salut dels fills i filles, l'educació, el domicili, etc.

Encara que la relació dels progenitors s'acabi, en un procés de separació o divorci les responsabilitats dels progenitors respecte de fills i filles no s'alteren.

Les responsabilitats de la potestat parental es mantenen de manera compartida i, d'entrada, han d'exercir-se conjuntament.

En l'exercici conjunt de la potestat parental s'apliquen les regles següents:

- a) En els actes ordinaris i habituals i respecte a tercers de bona fe, es presumeix que cada progenitor actua amb el consentiment de l'altre.
- b) En els actes extraordinaris, de més rellevància –com els que tenen a veure amb les decisions sobre l'educació i la salut dels fills i filles–, els progenitors han d'actuar conjuntament o bé, si ho fan individualment, amb el consentiment exprés de l'altre.
- c) En els actes de necessitat urgent en els quals, d'acord amb l'ús social o les circumstàncies familiars, normalment actua una persona sola, qualsevol dels progenitors pot actuar indistintament.
- d) Per a l'atenció i l'assistència psicològiques dels fills i filles menors d'edat, no fa falta el consentiment del progenitor contra el qual se segueix un procediment penal per haver atemptat contra la vida, la integritat física, la llibertat, la integritat moral o la llibertat i indemnitat sexual de l'altre progenitor o dels fills i filles comuns menors d'edat, o contra el qual s'ha dictat una sentència condemnatòria, mentre no s'extingeixi la responsabilitat penal. Encara que no s'hagi presentat denúncia prèvia, el consentiment tampoc és necessari quan la mare rep assistència, acreditada documentalment, dels serveis d'atenció i recuperació integral establerts legalment per a dones que pateixen violència masclista. L'assistència psicològica als fills i filles majors de setze anys requereix el consentiment d'aquests.

1.2 Guarda i custòdia

La guarda i custòdia fa referència a la convivència diària amb els fills i filles, durant la qual es prenen decisions de menys importància relatives al dia a dia.

En cas de separació o divorci, els progenitors han de pactar com distribuiran la guarda i custòdia. Si no hi ha acord, ho decideix l'autoritat judicial atenint-se al caràcter conjunt de les responsabilitats parentals. Només resoldrà que la guarda s'exerceixi de manera individual si convé més a l'interès dels fills i filles. Això vol dir que a Catalunya, en cas de separació o divorci dels progenitors, la guarda i custòdia s'atribueix de manera compartida en la majoria dels casos.

Per conèixer com una família té atribuïda la guarda i custòdia s'ha de sol·licitar la resolució judicial corresponent (sentència o interlocutòria). Si no n'hi ha constància, s'ha de comptar que la guarda i custòdia és compartida, de la mateixa manera que la potestat parental.

1.3 Privació de la potestat parental o exercici exclusiu de la potestat parental per part d'un dels progenitors

De manera molt excepcional, i sempre per resolució judicial o administrativa, els progenitors poden ser privats de la titularitat de la potestat parental per incompliment greu o reiterat dels seus deures. Existeix incompliment greu si el fill o filla menor o incapacitat pateix abusos sexuals o maltractaments físics o psíquics, o si és víctima directa o indirecta de violència familiar o masclista.

Una mica més habitual és que la potestat parental sigui compartida però que se n'atribueixi l'exercici exclusivament a un dels progenitors. Aquesta atribució sempre ha d'estar legitimada per una resolució judicial (sentència o interlocutòria). Si no se'n té constància, s'ha d'entendre que la potestat parental és compartida. El progenitor que té atribuït l'exercici exclusiu de la potestat parental té dret a prendre les decisions que afecten la criatura de manera unilateral (sortides, medicació, colònies, etc.).

1.4 Conveni regulador de separació o divorci, pla de parentalitat, interlocutòria o sentència

Si els progenitors arriben a un acord sobre la separació o divorci, han de plasmar-lo en un conveni regulador, en el qual s'insereix també el pla de parentalitat. El conveni regulador conté els acords sobre el patrimoni en comú, l'ús del domicili familiar i les prestacions o pensions entre els cònjuges i/o per als fills i filles. El pla de parentalitat recull els acords sobre com ambdós progenitors han d'exercir les responsabilitats parentals, i els compromisos respecte de la guarda, la cura i l'educació dels fills i filles.

El conveni regulador de separació o divorci amb el pla de parentalitat és un acord privat fins que no s'ha homologat judicialment. En tot cas, per tal que sigui executable, s'ha de presentar al jutjat amb una demanda de mutu acord i s'ha d'obtenir una sentència (en aquest cas, de mutu acord). Es recomana sol·licitar sempre la resolució judicial, és a dir, la sentència, i no el conveni regulador o el pla de parentalitat.

Si els progenitors no arriben a un acord, és l'autoritat judicial qui resol les qüestions de la controvèrsia per resolució judicial. Si la resolució és provisional, mentrestant ho fa mitjançant una interlocutòria (auto) de mesures provisionals. Si la resolució és definitiva, ho fa mitjançant una sentència. A vegades, malgrat ser un procediment contenciós, de judici, les parts arriben a un acord a la sala, i aleshores també tenim interlocutòria o sentència que recull aquest acord.

Es recomana sol·licitar sempre la sentència.

Si es fa constar la interlocutòria de mesures provisionals, sobretot si té data antiga (més d'un any aproximadament), cal insistir a tenir la sentència definitiva.

1.5 Ordre de protecció

Una ordre de protecció és una interlocutòria judicial que s'emet quan hi ha indicis de violència masclista a la parella o cap als infants. Això vol dir que hi ha hagut una denúncia penal, que hi ha un procediment penal i que l'autoritat judicial ha valorat que hi ha risc per a la persona que té l'ordre de protecció.

L'ordre de protecció és una mesura cautelar del procediment penal de violència, i en aquest sentit sempre és limitada en el temps.

Té unes mesures penals, com ara la prohibició d'apropament o de comunicació amb la víctima per part del presumpte agressor (les més comunes), però també unes mesures civils que potser atribueixen l'exercici de la potestat parental a un dels progenitors, determinen a qui correspon la guarda i custòdia dels fills i filles, regulen les visites amb l'altre progenitor o les suspensen, etc. Aquestes mesures civils tenen una durada determinada, i al cap d'uns mesos haurien de ser substituïdes per unes mesures definitives acordades en sentència.

Si hi ha una ordre de protecció, com a professionals hem de posar-nos en alerta, ja que és un indicador clar que la criatura que ve a l'escola bressol ha viscut en una família amb violència masclista.

2. Deure de les persones professionals pel que fa a la comunicació amb els progenitors de l'infant quan aquests estan separats, i algunes recomanacions en aquest sentit

2.1 Comunicació amb els progenitors

La regla bàsica és entendre que la potestat parental i la guarda i custòdia són compartides llevat que tinguem una resolució judicial (interlocutòria o sentència) que digui el contrari.

Així doncs, **si no consta cap resolució judicial, tots dos progenitors tenen els mateixos drets, i les mateixes obligacions, i les professionals de l'escola bressol no poden fer cap distinció entre ells.** D'aquesta manera, tots dos progenitors tenen dret a tenir la mateixa informació. Es recomana lliurar els informes i les informacions de l'escola a tots dos progenitors, fent servir la forma habitual del centre (enviant-los per correu electrònic a tots dos, mitjançant dues còpies en paper, proporcionant dues claus per accedir a la plataforma electrònica, etc.). En cas que un dels progenitors sol·liciti un duplicat, no se li pot negar en cap cas, llevat que se li hagi privat l'exercici de la potestat parental.

Si existeix una resolució judicial que reguli la potestat parental, la guarda i custòdia i les visites, haurem de seguir el que s'hi estipula.

Si la potestat parental és compartida, encara que se n'hagi atribuït l'exercici exclusiu a un dels progenitors, tots dos tenen els mateixos drets d'informació, així que tenen dret a rebre totes les comunicacions de

l'escola. Es mantenen les recomanacions formulades per a quan no hi ha resolució judicial. En cas que un progenitor tingui atribuït l'exercici exclusiu de la potestat parental, aquest té dret a prendre totes les decisions sobre l'infant.

Si la guarda i custòdia la té atribuïda un dels progenitors, els objectes necessaris per a l'infant (bolquers, bata, roba de recanvi, etc.) se li han de sol·licitar a ell. En cas de guarda i custòdia compartida, s'han de sol·licitar a tots dos progenitors. Si la manca dels objectes necessaris se sol produir en els dies de guarda i custòdia d'un dels progenitors, podem demanar-los a aquest directament.

Tots dos progenitors tenen dret a l'entrevista, llevat que un d'ells estigui privat de la potestat parental.

Les entrevistes de la professional amb els progenitors s'han d'organitzar com pacti el centre habitualment amb els progenitors. En cas de situació de violència masclista (si n'hi ha indicis) o si una part ho expressa i sol·licita fer l'entrevista per separat, convé fer-la d'aquesta manera.

2.2 Lliurament de la criatura

Si no consta cap resolució judicial, hem d'entendre que tots dos progenitors tenen la guarda i custòdia de manera indistinta. D'aquesta manera, l'educadora ha de lliurar la criatura al progenitor que vingui a buscar-la.

Si tenim una resolució judicial vigent que estableixi la guarda i custòdia compartida o la guarda i custòdia exclusiva d'un dels progenitors, però amb visites per a l'altre, hem de tenir en compte la calendarització establerta i lliurar la criatura al progenitor corresponent segons el dia de la setmana en qüestió.

Si la criatura es posa malalta estant a l'escola bressol o si es fa mal, s'ha d'avisar el progenitor que tingui la guarda i custòdia aquell dia i hora. L'altre progenitor té dret a obtenir la informació si ho sol·licita.

Per exemple, en cas d'una guarda i custòdia compartida en què el pare s'ocupa de l'infant des de les 9 h del dilluns fins a les 9 h del dimecres, i la mare en té cura des de les 9 h del dimecres fins a les 9 h del divendres, el dilluns a la tarda hauríem de lliurar la criatura al pare, i el dijous a les 12.30 h, a la mare. En un altre exemple, si el pare té visites amb la criatura el dimarts des de la sortida de l'escola bressol i aquesta sortida és a les 17 h, a aquella hora hauríem de donar la criatura al pare, però si són les 12.30 h l'hauríem de donar a la mare, perquè encara ens trobaríem en el seu horari de guarda i custòdia.

Excepcionalment, si no es troba el progenitor en qüestió i l'altre també té la potestat parental de l'infant, l'escola bressol pot avisar el progenitor a qui no correspon la guarda.

2.3 Petició d'informes a l'escola bressol municipal per fer servir en procediments judicials

Ja hem dit que tots dos progenitors tenen dret a tenir tota la informació dels seus fills i filles, llevat que estiguin privats de la potestat parental. Si ho sol·liciten, podem oferir-los els informes habituals dels infants, els justificants de matriculació, etc. Per a informes més específics, és convenient que hi hagi un ofici judicial que ho sol·liciti, i serà correcte que adrecem els progenitors a sol·licitar-lo al jutjat a través dels seus advocats o advocades.

Si un cop llegit aquest document es manté el dubte sobre com actuar davant de la situació problemàtica, es recomana consultar els serveis jurídics del municipi.

Aquesta col·lecció ofereix de forma sintètica idees clau, recursos, estratègies i pràctiques en matèria educativa amb l'objectiu de compartir i contribuir a generar coneixement en l'àmbit de les #XarxesEscolesMunicipals i l'ecosistema educatiu local.

Fotografia: www.shutterstock.com